

Práva městská Království českého. Edice s komentářem, edd. Karel MALÝ – Pavla SLAVÍČKOVÁ – Ladislav SOUKUP – Petra SKŘEJPKOVÁ – Jiří ŠOUŠA – Jiří ŠOUŠA ml. – Jana VOJTÍŠKOVÁ – Klára WOITSCHOVÁ, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2013

784 s., ISBN 978-80-246-2117-3.

Kodifikace *Práva městská Království českého*, sestavená Pavlem Kristiánem z Koldína a vydaná v roce 1579 i opakovaně později, patří bezesporu mezi nejvýznamnější právní texty, které v českých zemích vznikly. Ambiciózní projekt vzešlý z pražské Právnické fakulty si kladl za cíl vytvořit novou edici s komentářem, která by nahradila starší edici Josefa Jirečka z roku 1876.

Úvod knihy tvoří studie Karla Malého o vývoji městského práva v Čechách, která se však týká i brněnského městského práva, a tedy i Moravy. Především úvodní pasáže o starším vývoji městského práva v českých zemích obsahují řadu mylných a neúplných tvrzení, což v citacích dokresluje i absence novější literatury. Zastaralý je zejména výklad právě o brněnském městském právu a jeho právních základech. Brněnské právo se ve svých počátcích opíralo o městské právo, které se zformovalo v německém a rakouském Podunají. Vliv tohoto „jihoněmeckého“ práva však měl význam jen v nejrannější fázi vývoje Brna jako institucionálního města. Později existoval již samostatný okruh brněnského městského práva, takže není důvod hovořit o nějakém jihoněmeckém (švábském) právu, jak autor opakovaně činí (pozdější vlivy cizího městského práva na brněnské právo nejsou nijak doloženy).

Autor opakovaně používá termín „německé právo“ jako ekvivalent původního městského práva „přineseného do Čech německými kolonisty“. Tato identifikace je nesprávná, neboť německé právo mělo blíže k pozdějšímu emfyteutickému právu, byť s městským právem sdílelo některé prvky. Podstatný vliv na formování městského práva v českých zemích neměla ani tak právní kniha písaře Jana, ale zejména sbírka zvaná *Manipulus* sestavená Janem z Gelnhausenu v době jeho působení v Brně, nikoliv až v Jihlavě. Tato sbírka je také významná pro otázku vlivu římského práva na městské právo (což se přímo týká i Koldínovy kodifikace). V tomto směru je na textu úvodní studie (ale i v závěrečných textech) výrazně znát absence prací Miroslava Flodra a dalších autorů.

Také výklad o počátcích měst, která dle autora existovala v Čechách „dávno před kolonizací“, je zastaralý, neboť i k problematice kolonizace a vzniku měst existuje obsáhlá moderní literatura. V další části úvodní studie je otevřena otázka vztahu městského práva (vlastně na příkladu Prahy) k zemskému právu, opět s řadou problematických tvrzení. Podobně chybí důkladnější rozbor vývoje městského práva ve 14.–16. století v přímé návaznosti na Koldínovu práci (autor si všímá spíše jen politického postavení měst) a vysvětlení vlivu brněnsko-jihlavského práva na právo užívané pražskými městy. V textu úvodní studie, ale i v dalších částech knihy chybí především základní rozbor pramenů a předloh Koldínovy kodifikace. Stručně je odkázáno pouze na Štěpánovy a Boháčkovy studie, aniž by tato klíčová problematika byla nověji kriticky reflektována. Zejména významné vlivy českého zemského práva jsou v celé práci zohledněny jen velmi obecně a stručně.

Rovněž používaná terminologie a slovní obraty jsou místy nevhodné a zavádějící („feudální právní kultura“), objevují se i nepřesnosti věcného rázu (např. Saské zrcadlo nebylo právní knihou městského práva, šlo o sbírku zemského a lenního práva). Modernímu poznání vývoje práva ve středověku a raném novověku také odporují některá tvrzení týkající se samé podstaty práva. Starší obyčejové právo rozhodně nebylo „silně konzervativní a po staletí [!] neměnné“, ale naopak bylo velmi dynamické a proměnlivé. Nástup tzv. psaného práva však rozhodně neznamenal „potřebu legislativně vyjádřit právní normy upravující celý [!] rozsah právního řádu“ – k tomu dospěla legislativa až v 19. století. Základním a podstatným nedostatkem, který se projevuje i v závěrečných kapitolách knihy, je skutečnost, že ve výkladu na základě normativních pramenů není vůbec přihlíženo k soudobé praxi.

Samotné edici *Práv městských, Krátké summy* a *Pokut* předchází poznámka editorů (J. Šouša, J. Vojtíšková, K. Woitschová), kteří nejprve nastílnili stav edičního zpřístupňování raně novověkých pramenů se zaměřením na texty právní povahy. Stručně zhodnocena byla také starší Jirečkova edice. Autoři se v daném textu zabývají i otázkami vzniku a rozšíření *Práv městských* a *Krátké summy*, toto pojednání však mělo být zařazeno do samostatné kapitoly, nejlépe ve spojení s kapitolou úvodní, kde tyto informace chybí.

Popis editovaných tisků je poměrně stručný. Samostatná pozornost je věnována pouze popisu použitého tiskového písma a ke způsobu sazby editovaných tisků není řečeno vlastně nic. Podrobný je popis ikonografické a heraldické

výzdoby, škoda jen, že v celé publikaci (s výjimkou frontispisu) není jediné vyobrazení.

Edice všech tří tisků se opírají vždy jen o jediný exemplář daného díla. Jde o zásadní nedostatky celého projektu a podstatné metodologické pochybení. Editoři nijak neověřili (komparací alespoň několika vybraných tisků) shodu v textu a grafické úpravě jednotlivých exemplářů. Rezignace na základní výzkum vyvrcholila tím, že se editoři nepokusili sestavit alespoň základní seznam dochovaných exemplářů a do textu jednoduše zkopiovali seznam z Knihopisu. Neobtěžovali se ani ověřit či doplnit platné signatury, rozepsat zkratky a především aktualizovat jména některých institucí, které často již několik desetiletí nesou jiný název. V seznamu tak zůstal zachován, nepřekvapivě, i Leningrad. Stranou zájmu zůstaly i rukopisy či německé překlady Koldína, které jsou zmíněny jen stručně na základě prací Františka Hoffmanna. Zásadně nepřijatelné je zdůvodnění, že zadání grantu bylo „exaktně právně-historické, s rozšířením do obecné historie a ne kodikologické“. Ponecháme-li stranou podivnou představu, že vedle dějin práva existuje jakási „obecná historie“, pak musíme konstatovat, že poměrně početný tým připravující celou edici v podstatě rezignoval na jakýkoliv základní výzkum. Autoři sice odkazují na obsah vybraných fondů Národního archivu, ale zjevně z této materie nic nepoužili, protože nic ani necitují.

Za problematická musíme bohužel považovat i transkripční pravidla užitá při edici zmiňovaných tisků. Nejsou zdůvodněna relevantní literaturou, odkazy na práce I. Štovička a kol. a J. Vintra jsou zjevně nedostačující. Samotný text *Práv městských*, psaný vyspělou humanistickou češtinou, je z edičního hlediska poměrně bezproblémový a z toho důvodu překvapí poměrně rozsáhlý aparát textověkritických poznámek. Většina jevů je poznámkována nadbytečně. Nepřijatelná jsou některá transkripční pravidla, která nerespektují původní jazyk (přepis „ú“ na „ou“, změna „aj“ na „ej“), naopak psaní s- a z- je proti běžným pravidlům ponecháno v původní podobě. V textověkritických poznámkách mají být uvedeny jen jevy, které se vymykají obecným pravidlům uvedeným v ediční poznámce či vznikly vinou chyby v tisku apod. Několik věcných poznámek se pak týká zpravidla jen rozdílů oproti Jirečkově edici, ty jsou však dány tím, že Jireček použil pro svoji edici až druhé vydání *Práv městských*. V této souvislosti měla být provedena i komparace se zněním pozdějších vydání a na případná různočtení mělo být upozorněno, což ostatně z právněhistorického hlediska (které autoři tolik zdůrazňují) má význam. Důležitou součástí každé edice jsou

rejstříky, které sice nechybí, důležitý věcný rejstřík ale postrádá jakékoliv vysvětlení své skladby, odkazy směřují jen na čísla stran (praktický odkaz na číslo článku tak chybí).

Titul knihy slibuje „edici s komentářem“, ten však u jednotlivých článků chybí. Roli „komentáře“ tak mají plnit čtyři texty zařazené v závěru. K. Malý se věnuje trestnímu právu a procesu, L. Soukup městské správě a stavebnímu právu, P. Skřejpková soukromoprávním ustanovením (majetkové právo) a konečně P. Slavíčková občanskému právu a právnímu postavení dětí. Společným znakem těchto pojednání je v podstatě pouhé převyprávění obsahu jednotlivých ustanovení Koldínova zákoníku s minimálním, nebo dokonce úplně chybějícím aparátem citací. Autoři až na pár výjimek zcela pominuli novější i starší literaturu. Také z dobové právní praxe (alespoň v podobě dílčích sond) nevyužili nic – nepochybně zajímavou materii v podobě dobových komentářů a glos mohl přinést například (záměrně opomenutý) výzkum dochovaných tisků a rukopisů. V celém výkladu chybí především rozbor geneze a skladby jednotlivých ustanovení *Práv městských* a jejich pramenů, ze kterého by bylo možné vycházet. Například z části věnované soukromoprávním ustanovením si tak lze vytvořit zkreslený obraz, že Koldín vycházel jen z římského práva (aniž jsou kriticky rozlišeny možné časové vrstvy), neboť o vlivech zemského nebo staršího městského práva je zde jen stručná zmínka. Komentáře tak poznání dané problematiky nikam neposouvají, navíc zvolená rovina výkladu přináší spíše povrchní spekulace než hodnověrný výklad podložený prameny, případně literaturou (jejich soupis ostatně v závěru příznačně chybí). V komentáři by totiž autoři museli prokázat nebo alespoň odůvodnit, a to na základě soudobé praxe, fungování jednotlivých právních institutů.

Nové ediční zpřístupnění *Práv městských* a souvisejících pramenů nelze považovat za zdařilý počín a na kritické vydání se skutečným komentářem si budeme muset ještě počkat.

JANA JANIŠOVÁ – DALIBOR JANIŠ